

Sygn. akt II KK 107/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lipca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Michał Laskowski

SSN Zbigniew Puzkarski (sprawozdawca)

Protokolant Marta Brylińska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej,
w sprawie **E. N.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 19 lipca 2017 r.,

kasacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.

z dnia 15 grudnia 2016 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 10 października 2016 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w W.**

UZASADNIENIE

E.N., obywatel Kolumbii, został zatrzymany w Polsce w dniu 18 lutego 2009 r. pod zarzutem usiłowania dokonania przestępstwa z art. 56 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, po czym Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 20

lutego 2009 r., zastosował wobec niego tymczasowe aresztowanie, przedłużane na kolejne okresy.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 18 lipca 2011 r., skazał E.N. na karę 5 lat pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 360 stawek dziennych po 300 zł każda. Na poczet kary pozbawienia wolności zaliczył mu okres tymczasowego aresztowania od dnia 18 lutego 2009 r. do dnia 18 lipca 2011 r. Karę tę skazany odbywał do dnia 18 lutego 2014 r., a następnie - do dnia 17 sierpnia 2014 r. - odbył zastępczą karę 180 dni pozbawienia wolności za nieuiszczoną grzywnę.

W trakcie prowadzonego postępowania karnego do Prokuratury Okręgowej w W. wpłynął w dniu 30 marca 2009 r. wniosek Stanów Zjednoczonych Ameryki o aresztowanie i wydanie E.N., celem przeprowadzenia postępowania karnego przez jeden z tamtejszych sądów w związku z zarzutami popełnienia czynów stanowiących odpowiednik przestępstw z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 56 ust. 3 w zb. z art. 55 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz z art. 299 § 1 k.k. W dniu 8 czerwca 2009 r. Sąd Okręgowy zastosował wobec objętego wnioskiem tymczasowe aresztowanie ekstradycyjne - na okres 40 dni - do dnia 17 lipca 2009 r., które następnie przedłużano na kolejne okresy, aż do dnia 30 listopada 2010 r. Wymieniony Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 26 listopada 2010 r. nie przedłużył już aresztowania ekstradycyjnego wobec E.N., natomiast zastosował aresztowanie na okres 14 dni, liczony od zakończenia postępowania we wspomnianej sprawie karnej.

Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 23 czerwca 2010 r., stwierdził prawną dopuszczalność wydania E.N. władzom USA. Postanowienie to zostało utrzymane w mocy przez Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 26 października 2010 r.

Minister Sprawiedliwości postanowieniem z dnia 16 listopada 2010 r. wydał E.N. Stanom Zjednoczonym Ameryki w zakresie czynów z pkt 2 i 3 wniosku o ekstradycję, odraczając wykonanie decyzji do czasu zakończenia postępowania karnego w Polsce. Natomiast postanowieniem z dnia 4 listopada 2011 r. odmówił wydania wnioskodawcy w zakresie czynu z pkt 1 załącznika wniosku o ekstradycję.

Po odbyciu kary E.N. nadal pozostawał w zakładzie penitencjarnym, wobec wprowadzenia do wykonania aresztowania ekstradycyjnego, zgodnie ze wspomnianym postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 26 listopada 2010 r. Jednakże w dniu 18 sierpnia 2014 r. Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało Sąd, iż strona amerykańska powiadomiła w trybie roboczym o zamiarze cofnięcia wniosku o ekstradycję E.N., z uwagi na odstąpienie od ścigania przez prokuratora w USA, a oficjalna informacja o cofnięciu wniosku będzie przesłana notą dyplomatyczną. Notę za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Ministerstwa Sprawiedliwości Sąd Okręgowy otrzymał w dniu 25 sierpnia 2014 r. i w tym dniu wydał postanowieniem o uchyleniu tymczasowego aresztowania wobec E.N., który został niezwłocznie zwolniony. Zatem stosowano wobec niego aresztowanie ekstradycyjne od dnia 8 czerwca 2009 r. do dnia 30 listopada 2010 r., równoległe z tymczasowym aresztowaniem w sprawie karnej (okres tego aresztowania został mu zaliczony na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności) i od dnia 17 sierpnia 2014 r. do dnia 25 sierpnia 2014 r.

Wnioskiem złożonym przez pełnomocnika w dniu 14 sierpnia 2015 r. E.N. domagał się zasądzenia 180.000 zł tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia „za niewątpliwie niesłuszne stosowanie warunków izolacyjnych łamiących prawa człowieka (...), jak i niesłuszne stosowanie tymczasowego aresztowania wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 25 sierpnia 2014 r.” Żądanie to zostało zmodyfikowane w toku postępowania, mianowicie na rozprawie w dniu 11 maja 2016 r. E.N. wniósł o zasądzenie zadośćuczynienia za krzywdę w kwocie 180.000 zł oraz odszkodowania w kwocie 220.000 zł z tytułu utraty zarobku i niemożności podjęcia pracy, zaś pismem z dnia 8 sierpnia 2016 r. pełnomocnik wnioskodawcy, podtrzymując to żądanie wskazała, że na jego ocenę powinien rzutować cały okres stosowania wobec wnioskodawcy tymczasowego aresztowania w postępowaniu ekstradycyjnym.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 10 października 2016 r., oddalił w całości wniosek E.N., powołując jako podstawę rozstrzygnięcia art. 552a § 1 k.p.k., w brzmieniu obowiązującym do dnia 15 kwietnia 2016 r.

Sąd wskazał, że wspomniany przepis ma w niniejszej sprawie zastosowanie z uwagi na treść art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy -

Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, zgodnie z którym postępowania wymienione w dziale XII Kodeksu postępowania karnego, tj. także w przedmiocie odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie, wszczęte i niezakończone do dnia w życie wspomnianej ustawy, toczą się do ich zakończenia według przepisów dotychczasowych, w niniejszej sprawie właśnie według uchylonego tą ustawą art. 552a § 1 k.p.k. Zgodnie z jego brzmieniem, w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia wobec niego postępowania karnego w wypadkach innych niż określone w art. 552 § 1-3 k.p.k. oskarżonemu przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonywania wobec niego w tym postępowaniu środków przymusu, o których mowa w dziale VI Kodeksu postępowania karnego.

Według Sądu należało również przyjąć, że chociaż z formalnego punktu widzenia w sprawie brak jest decyzji o umorzeniu postępowania merytorycznego czy ekstradycyjnego, o której mowa w art. 552a § 1 k.p.k., nie stanowi to przeszkody do uznania, iż postępowanie ekstradycyjne wobec wnioskodawcy faktycznie zostało umorzone, bowiem już się nie toczy. W istocie bowiem właściwy sąd uchylając areszt ekstradycyjny zdecydował, iż postępowanie w tym przedmiocie nie będzie się już toczyło, z uwagi na cofnięcie wniosku o ekstradycję, skutkujące zaistnieniem negatywnej przesłanki procesowej.

W dalszym toku wyводу Sąd *meriti* stwierdził, że w sytuacji, gdy przepis art. 552a § 1 k.p.k. nie określał przesłanek umorzenia postępowania, można by uznać, że roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje niezależnie od podstawy umorzenia, co znajdowało też potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W aspekcie zmiany przepisu art. 552a § 1 k.p.k. (sformułowanie niejasne, skoro przepis ten w czasie jego obowiązywania nie był zmieniany), te judykaty utraciły jednak aktualność. Sąd Okręgowy, odwołując się też do piśmiennictwa prawniczego, ostatecznie stanął na stanowisku, że w art. 552a § 1 k.p.k. chodzi o umorzenie postępowania jedynie na podstawie określonej w art. 17 § 1 pkt 1 - 4 k.p.k., bowiem inne przesłanki umorzenia nie pozwalają na stwierdzenie, że w danym przypadku doszło do niesłusznego oskarżenia lub niesłusznego postawienia zarzutu. Wynika to z wykładni funkcjonalnej i systemowej, podobnie bowiem jak w wypadku określonym w art. 552 § 1 k.p.k.,

gdzie przyjmuje się, że chodzi o niesłuszne skazanie – wykładnia *a rubrica* – tytuł rozdziału 58, to w art. 552a § 1 k.p.k. istota odszkodowania i zadośćuczynienia opiera się na niesłusznym oskarżeniu lub niesłusznym postawieniu zarzutu. Z uwagi na różnorodny charakter przesłanek umorzenia postępowania, ocena zasadności postawienia zarzutu lub w stan oskarżenia może nastąpić tylko przez pryzmat przesłanek o charakterze materialnym, określonych w art. 17 § 1 pkt 1- 4 k.p.k. W wypadku przesłanek o charakterze formalnym lub mieszanym taka ocena nie jest możliwa.

Wobec tego, że w rozpatrywanej sprawie zaistniała przesłanka formalna umorzenia postępowania ekstradycyjnego (cofnięcie wniosku o ekstradycję), a nie przesłanka materialna, tj. umorzenie postępowania ekstradycyjnego z uwagi na niesłuszne postawienie zarzutów, w konkluzji Sąd Okręgowy uznał, iż „roszczenia wnioskodawcy, niezależnie od ich słuszności lub nie, nie mogły być uwzględnione, a złożony w tym zakresie wniosek, musiał zostać oddalony”. Ponownie nadmienił przy tym, że miał na uwadze bogate orzecznictwo sądów, w tym uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., I KZP 27/99, wskazującą na odpowiedzialności Skarbu Państwa z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania na zasadzie ryzyka, wyrażającą także stanowisko w zakresie odpowiedzialności Skarbu Państwa w sytuacji umorzenia postępowania. Na gruncie przepisu stanowiącego podstawę orzekanie w przedmiotowej sprawie, uchwała ta, zdaniem Sądu *a quo*, nie jest jednak w pełni aktualna, niezależnie od tego, że analizując przesłanki umorzenia postępowania karnego, w uchwale tej Sąd Najwyższy w niektórych sytuacjach także uznawał brak podstaw do przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia.

Sąd orzekający nadto wskazał, że oficjalna nota władz amerykańskich została przekazana Polsce w dniu 19 sierpnia 2014 r., a areszt ekstradycyjny uchylono niezwłocznie w dniu 25 sierpnia 2014 r. oraz że areszt ekstradycyjny stosowany od dnia 8 czerwca 2009 r. do dnia 30 listopada 2010 r. został wnioskodawcy zaliczony na poczet kary orzeczonej w sprawie karnej. Oba areszty nakładały się bowiem na siebie, co powoduje, iż szkoda związana z tym aresztem została mu w pełni zrekompensowana, o czym jest mowa w art. 552a § 2 k.p.k. Ma przy tym znaczenie, że także na gruncie poprzednio obowiązujących uregulowań

przyznanie wnioskodawcy rekompensaty nie byłoby możliwe, bowiem areszt ekstradycyjny w żadnej mierze nie zwiększał rygorów wykonywania aresztu pierwotnego, ani nie ograniczał w inny sposób praw wnioskodawcy.

Od wyroku Sądu I instancji, zaskarżając go w całości, apelację wniosła pełnomocnik wnioskodawcy. Zarzuciła obrazę przepisów postępowania, mającą istotny wpływ na jego treść, tj.:

1. art. 552a § 1 k.p.k. w zw. z art. 5 ust. 1 i 5 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności polegającą na nieprawidłowym przyjęciu, iż sposób umorzenia postępowania ekstradycyjnego prowadzonego w stosunku do E.N. jest tego rodzaju, że brak jest możliwości uwzględnienia żądań wnioskodawcy, co w efekcie skutkowało niezasadnym oddaleniem wniosku E.N. o zasądzenie odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłych z wykonywania w stosunku do jego osoby tymczasowego aresztowania ekstradycyjnego w sprawie Sądu Okręgowego w podczas gdy wnioskodawca spełnia wszelkie przesłanki konieczne, a to wskazane w powołanych przepisach, do uwzględnienia jego roszczeń;

2. art. 7 k.p.k. i wyrażonej w nim zasady swobodnej oceny dowodów, polegającą na popadnięciu przez Sąd Okręgowy w dowolność ocen w zakresie oceny zeznań wnioskodawcy E.N. oraz zeznań świadka S. S. w zakresie ustalenia okoliczności, jakie stanowiły podstawę do stwierdzenia zasadności oraz wysokości wnioskowanego odszkodowania i zadośćuczynienia, a w szczególności potraktowanie jako niewiarogodne depozycji wskazanych osób w zakresie braku możliwości podjęcia przez wnioskodawcę działań zmierzających do przedłużenia jego pobytu w Szwajcarii;

3. art. 410 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez zaniechanie oparcia przedmiotowego orzeczenia na całokształcie materiału dowodowego zgromadzonego i ujawnionego w niniejszej sprawie, w szczególności w zakresie przedłożonej przez wnioskodawcę dokumentacji dotyczącej jego stanu zdrowia psychicznego oraz utraconych możliwości zarobkowania, a także pominięcie, bądź zmarginalizowanie okoliczności, które były podnoszone przez wnioskodawcę oraz przesłuchanych świadków, a które to były istotne przy ocenie zasadności oraz wysokości dochodzonego roszczenia.

Pełnomocnik wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie żądania wnioskodawcy w całości, to jest zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz E.N. kwoty 220.000 zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami oraz zasądzenie kwoty 180.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W.

Sąd Apelacyjny w W. wyrokiem z dnia 15 grudnia 2016 r., utrzymał zaskarżony wyrok w mocy. W uzasadnieniu wskazał, że Sąd *meriti* trafnie uznał, iż wniosek złożony przez E.N. należy rozpatrywać na płaszczyźnie art. 552a § 1 k.p.k. oraz że podstawę dochodzenia roszczeń w oparciu o ten przepis może stanowić jedynie umorzenie postępowania z powodu zaistnienia przesłanek materialnych tej decyzji, określonych w art. 17 § 1 pkt 1 - 4 k.p.k., które w rozpatrywanej sprawie nie wystąpiły. Wobec uznania pierwszego zarzutu apelacji za niezasadny, Sąd odwoławczy na podstawie art. 436 k.p.k. odstąpił od rozpoznania pozostałych jej zarzutów, uznając że byłoby to bezprzedmiotowe.

Kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła pełnomocnik wnioskodawcy. Zaskarżyła wyrok w całości, zarzucając rażące naruszenie prawa, które mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

1. przepisu art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. polegające na:

a) wadliwym uzasadnieniu orzeczenia Sądu odwoławczego, polegającym na braku wszechstronnego wskazania przez Sąd Apelacyjny w W. czym kierował się wydając wyrok, a ograniczenie się do twierdzeń lakonicznych, ogólnikowych, powierzchownych i pozbawionych dokładnej analizy przesłanek, na których zaskarżone orzeczenie zostało oparte, co w konsekwencji znacznie utrudnia skarżącemu analizę toku rozumowania Sądu II instancji i wywiedzenie nadzwyczajnego środka odwoławczego;

b) nieprawidłowym przeprowadzeniu kontroli instancyjnej oraz nienależytym, nierzetelnym oraz pozbawionym jakiegokolwiek analizy rozważeniu przez Sąd Odwoławczy apelacji pełnomocnika wnioskodawcy E.N. oraz każdego z zarzutów zawartych w tej apelacji i nieustosunkowanie się do argumentacji zawartej w jej uzasadnieniu, a w szczególności niewłaściwe rozpoznanie zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 552a § 1 k.p.k. w zw. z art. 5 ust. 1 i 5

Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, co skutkowało niezasadnym zaakceptowaniem nietrafnych ustaleń Sądu Okręgowego;

c) pominięciu i braku odniesienia się w jakikolwiek sposób do osobistego stanowiska wnioskodawcy E.N. z dnia 4 grudnia 2016 r. i zawartej w nim argumentacji, a ograniczeniu się przez Sąd Apelacyjny do rozpoznania tylko jednego z zarzutów apelacji złożonej przez jego pełnomocnika, skutkiem czego wnioskodawca został pozbawiony rzeczywistego prawa do apelacji i rzetelnego drugoinstancyjnego postępowania;

2. przepisu art. 5 ust. 1 i 5 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. poprzez brak zastosowania przepisu art. 5 ust. 1 i 5 tej Konwencji, skutkującego niewłaściwym zastosowaniem przepisu art. 552a § 1 k.p.k. i niezasadne przyjęcie, na skutek pominięcia norm wynikających z prawa europejskiego, że w niniejszej sprawie brak było podstaw stwarzających możliwość skutecznego dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za stosowanie tymczasowego aresztowania z uwagi na fakt umorzenia postępowania ekstradycyjnego prowadzonego w stosunku do E.N. z przyczyn formalnoprawnych, a nie w oparciu o przesłanki materialne (art. 17 § 1 pkt 1 - 4 k.p.k.), co w efekcie skutkowało lakonicznym i nietrafnym zaaprobowaniem rozumowania Sądu I instancji i odmową przyznania wnioskodawcy odszkodowania i zadośćuczynienia za stosowanie wobec jego osoby najsurowszego środka zapobiegawczego.

Niezależnie od powyższego, zaskarżonemu orzeczeniu pełnomocnik wnioskodawcy zarzuciła:

3. rażące naruszenie prawa, które mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie przepisu art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. i w zw. z art. 4 § 1 k.k. polegające na niezastosowaniu przez Sąd zasad wynikających z przepisów intertemporalnych i w konsekwencji, pomimo ostatecznego przyjęcia przez Sąd *meriti* mniej korzystnej dla wnioskodawcy wykładni przepisu art. 552a § 1 k.p.k., brak rozważenia, czy względniejsze dla E.N. nie byłoby przyjęcie uprzednio obowiązujących, przed nowelizacją z dnia 1 lipca 2015 r., przepisów rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego (dla ułatwienia dalszego wyводу oznaczenie zarzutów zmieniono w porównaniu do oryginalnego).

Autorka kasacji wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie wyroków sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Regionalnej w W. wniosła o uznanie jej za bezzasadną, zaś na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej postulowała oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługiwała na uwzględnienie, chociaż część podniesionych w niej zarzutów nie była zasadna. W przypadku zarzutu z pkt 3., bazującego na tezie o zaistnieniu obrazy art. 4 § 1 k.k. skarżąca nie dostrzegła, że przepis ten ma zastosowanie w razie orzekania w przedmiocie odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa, a więc nie w wypadku, gdy przedmiotem orzekania jest odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa. Niezależnie od tego wypada odnotować, że podniesienie tego zarzutu nie pozostaje w zgodzie z podniesieniem zarzutu z pkt 2., w którym nie kwestionowano samego faktu stosowania przy rozpoznaniu wniosku art. 552a § 1 k.p.k., uchybienia upatrując w jego wadliwej interpretacji. W nawiązaniu do zarzutu z pkt 1 a) kasacji wypada stwierdzić, że chociaż uzasadnienie to jest nader zwięzłe, to nie wadliwe na tyle, by nie była jasna przyczyna wydania określonego orzeczenia przez Sąd *ad quem*. Nie ulega wątpliwości, że było nią podzielenie dokonanej przez Sąd I instancji interpretacji art. 552a § 1 k.p.k.

Z przedstawionego przebiegu postępowania i poglądów prawnych sądów obu instancji wynika, że powodem oddalenia wniosku zgłoszonego przez E.N. oraz utrzymania w mocy rozstrzygającego o tym wyroku Sądu I instancji było uznanie, że przepis art. 552a § 1 k.p.k. nie może w jego sprawie znaleźć zastosowania, bowiem powodem umorzenia prowadzonego wobec niego postępowania ekstradycyjnego była przesłanka formalna – cofnięcie wniosku o ekstradycję przez zainteresowane państwo, a nie któraś z wymienionych w art. 17 § 1 pkt 1- 4 k.p.k. przesłanek o charakterze materialnym. Chociaż rozpoznanie na płaszczyźnie art. 552a § 1 k.p.k. złożonego w niniejszej sprawie wniosku nie było w apelacji podważane, to wobec zaakcentowania przez Sąd odwoławczy prawidłowości

takiego postąpienia Sądu *meriti* celowe będzie wspomnieć o nietrafności stanowiska zajętego w tym względzie przez sądy obu instancji. Sąd Okręgowy wskazał, że miał na uwadze art. 25 ust. 3 ustawy nowelizującej z dnia 11 marca 2016 r. stanowiący, iż postępowania w przedmiocie odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie, wszczęte i niezakończone do dnia wejścia w życie wspomnianej ustawy toczą się do ich zakończenia według przepisów dotychczasowych. Rzecz jednak w tym, że użyte w wymienionym przepisie sformułowanie mówiące o „toczeniu się” postępowania według przepisów dotychczasowych (a nie, że w postępowaniu „stosuje się” dotychczasowe przepisy), powinno być interpretowane jako odnoszące się nie do statyki, ale do kinetyki postępowania, a więc do tych przepisów, które są ściśle związane z tokiem postępowania w ramach rozprawy głównej, tj. normują tok i tryb czynności procesowych (zob. wydaną na gruncie art. 8 p.w.k.p.k. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 września 1998 r., I KZP 14/98, OSNKW 1998, z. 9-10, poz. 42; także uchwałę tego Sądu z dnia 20 marca 2008 r., I KZP 42/07, OSNKW 2008, z. 5, poz. 33 oraz uzasadnienie uchwały z dnia 19 grudnia 2007 r., I KZP 38/07, OSNKW 2007, z. 12, poz. 87). Inaczej mówiąc, art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2016 r. określa, jak od strony proceduralnej rozpoznawać wnioski o odszkodowanie i zadośćuczynienie, a nie merytoryczną podstawę wydanego rozstrzygnięcia. W konsekwencji, o ile w dacie złożenia wniosku przez E.N. i do dnia 14 kwietnia 2016 r., kiedy obowiązywał art. 552a § 1 k.p.k., odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa za niesłuszne aresztowanie kształtowała się według uregulowań zawartych w tym przepisie, to wobec jego uchylecia z dniem 15 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy, wydając wyrok 10 października 2016 r., jako merytoryczną podstawę rozstrzygnięcia powinien stosować przepis obowiązujący w tym dniu, tj. art. 552 § 4 k.p.k. w brzmieniu ustalonym przez ustawę z dnia 11 marca 2016 r. Pośrednio przemawia też za tym art. 21 tej ustawy.

Wracając zaś do kasacji należy stwierdzić, że zasadny jest jej zarzut z pkt 2., którego istotą jest wskazanie na niesłuszne zaaprobowanie przez Sąd odwoławczy dokonanej przez Sąd *meriti* wykładni art. 552a § 1 k.p.k., prowadzącej do oddalenia zgłoszonego wniosku. Jak wspomniano, Sąd ten stanął na stanowisku, że wspomniany przepis wyklucza uwzględnienie tego wniosku, bowiem umorzenie

prowadzonego wobec wnioskodawcy postępowania nastąpiło z innej przyczyny niż określona w art. 17 § 1 pkt 1 - 4 k.p.k. Według Sądu Okręgowego, którego poglądy „w całej rozciągłości” podzielił Sąd II instancji, wynika to z tego, że „pozostałe przesłanki umorzenia, nie pozwalają swoim zakresem na stwierdzenie, że w danym przypadku mamy do czynienia z niesłusznym oskarżeniem, czy niesłusznym postawieniem zarzutu”. Takie podejście do zagadnienia trudno zaaprobować, skoro prawa do odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie pozbawia osobę, wobec której środek ten zastosowano, względnie przedłużano stosowanie np. błędnie uznając, że nie nastąpiło przedawnienie karalności zarzuconego jej przestępstwa (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.), nie dostrzegając, że postępowanie karne co do tego czynu zostało wobec niej wcześniej prawomocnie zakończone (art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.), względnie że nie został złożony przez uprawnioną osobę wniosek o ściganie (art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.). Trudno też aprobować wykładnię, której efektem jest konkluzja, iż roszczenia wnioskodawcy, „niezależnie od ich słuszności lub nie”, nie mogą być uwzględnione oraz ograniczenie odpowiedzialności Skarbu Państwa za niesłuszne aresztowanie, chociaż wiadomo, że dokonane przez ustawę z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw zmiany przepisów zawartych w rozdziale 58 k.p.k. z założenia miały rozszerzyć granice odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa regulowanej dotychczasowymi przepisami. Wypada przy tym zauważyć, że w piśmiennictwie prawniczym wspomniana interpretacja art. 552a § 1 k.p.k. nie jest powszechnie aprobowana [zob. np. A. Sakowicz (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2015, s. 1157]. W pewien sposób Sąd Okręgowy zdawał się dostrzegać negatywne następstwa tej interpretacji, gdy wspomniał, że „w niniejszej sprawie można by rozważyć dochodzenie odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne aresztowanie ekstradycyjne, także na gruncie umorzenia postępowania z powodu przesłanki formalnej, gdyby przesłanka ta zaistniała przed zastosowaniem aresztu ekstradycyjnego”. Inną kwestią jest, że przy przyjętej przez sądy obu instancji koncepcji osoba, wobec której umorzono postępowanie w przedmiocie ekstradycji, praktycznie nie ma widoków na uzyskanie rekompensaty za aresztowanie stosowane wobec niej w toku tego postępowania. Trudno bowiem przyjąć, że wchodzi w grę umorzenie wspomnianego postępowania

z powodu uznania przez sąd polski, przejmującego w ten sposób kompetencje właściwego organu zagranicznego, że w odniesieniu do osoby objętej tym postępowaniem zachodzi któraś z przesłanek ujętych w art. 17 § 1 pkt 1- 4 k.p.k.

Konsekwencją zaaprobowania nietrafnego poglądu prawnego Sądu I instancji było zaniechanie przez Sąd odwoławczy rozpoznania wszystkich zarzutów podniesionych w apelacji oraz nawiązania do pisma wnioskodawcy z dnia 4 grudnia 2016 r. (z protokołu rozprawy apelacyjnej wynika, że było ono w polu widzenia Sądu *ad quem*), o czym mowa w zarzutach ujętych w pkt 1 b) kasacji i c). Ma to znaczenie o tyle, że pominięte zarzuty apelacji oparte były na kwestionowaniu poczynionej przez Sąd Okręgowy uwagi, iż gdy chodzi o tymczasowe aresztowanie ekstradycyjne stosowane w okresie od 8 czerwca 2009 r. do 30 listopada 2010 r., zaliczenie tego okresu na poczet kary wymierzonej wnioskodawcy przez sąd polski spowodowało, że szkoda związana z tym aresztowaniem została mu w pełni zrekompensowana. Wzmianka ta zdaje się zresztą przeczyć pogładowi Sądu *meriti*, że art. 552a § 1 k.p.k. nie stwarza wnioskodawcy możliwości skutecznego ubiegania się o rekompensatę.

W następstwie przyjętej przez sądy obu instancji interpretacji prawa z pewnością w żaden sposób nie zostało zrekompensowane wnioskodawcy stosowanie wobec niego aresztu ekstradycyjnego po odbyciu kary pozbawienia wolności oraz zastępczej kary pozbawienia wolności, tj. w okresie od 17 do 25 sierpnia 2014 r. Najwyraźniej dostrzegając to, Sąd Okręgowy wskazał na „niezwłoczne” uchylenie wobec wnioskodawcy aresztu ekstradycyjnego po otrzymaniu przez władze polskie w dniu 19 sierpnia 2014 r. oficjalnej noty władz amerykańskich o wycofaniu wniosku o jego wydanie. Jest jednak wątpliwe, czy można mówić o niezwłoczności wspomnianej decyzji, skoro została wydana po upływie prawie tygodnia od wpłynięcia noty do władz polskich, a z poczynionych w sprawie ustaleń nadto wynika, że już 18 sierpnia 2014 r. właściwy sąd otrzymał z Ministerstwa Sprawiedliwości informację o przewidywanym cofnięciu przez stronę amerykańską wniosku o ekstradycję E.N. wobec odstąpienia od jego ścigania przez prokuratora w USA. Nie wydaje się przy tym w pełni wyjaśnione (nawiązywał do tego wnioskodawca we wspomnianym piśmie z 4 grudnia 2016 r.), czy istotnie polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych notę o cofnięciu wniosku o ekstradycję

E.N. otrzymało dopiero 19 sierpnia 2014 r., jak przyjął Sąd Okręgowy. W piśmie MSZ z tej daty skierowanym do Ministerstwa Sprawiedliwości jest mowa o nocie ambasady Stanów Zjednoczonych Ameryki z dnia 7 lipca 2014 r., zatem nie wiadomo, czy w grę wchodzi zwłoka strony amerykańskiej w przekazaniu noty, czy też zwłoka MSZ w przekazaniu noty do Ministerstwa Sprawiedliwości.

Niezależnie od poczynionych uwag, na kanwie niniejszej sprawy nasuwa się pytanie, czy zasadne jest obciążanie polskiego Skarbu Państwa skutkami wynikającymi z decyzji organów innego państwa, w tym wypadku decyzji strony amerykańskiej o odstąpieniu od ścigania E.N., skutkujące cofnięciem wniosku o jego wydanie, ewentualnie też wynikającymi ze zwłoki w przekazaniu informującej o tym noty. Odpowiedź w tym zakresie powinna być twierdząca, bowiem to w następstwie realizacji umowy zawartej przez Państwo Polskie oraz na podstawie decyzji polskiego sądu, której wydanie nie było zresztą obligatoryjne, wnioskodawca był pozbawiony wolności. Z punktu widzenia sposobu zakończenia postępowania ekstradycyjnego nie ma przy tym znaczenia akcentowana przez Sąd Apelacyjny okoliczność, że wszystkie decyzje procesowe jakie zapadały w toku tego postępowania wobec wnioskodawcy były zgodne z obowiązującymi przepisami.

Mając na uwadze powyższe względy, Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd odwoławczy odniesie się do zarzutów apelacji, uwzględniając przedstawione w niniejszych motywach zapatrywania prawne.

kc